

การประชุมเบนจามิตรวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ ครั้งที่ 10

การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล

Criminal Offence of Theft on Crypto currency

นิสิตา สุขสถิตย์

คณะรัฐศาสตร์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ , nisita.su@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การลักเงินดิจิทัลสกุลบิตคอยน์ มีปัญหาข้อกฎหมายที่น่าพิจารณาว่า เงินสกุลบิตคอยน์ซึ่งอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีรูปร่างนั้นจะถือเป็นทรัพย์ดังเช่นที่ศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่เคยตัดสินในคำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501 โดยศาลฎีกาตีความคำว่า “ทรัพย์” ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ว่ามีความหมายรวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย ผู้ลักกระแสไฟฟ้าไปใช้โดยทุจริตจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาการตีความกฎหมายของศาลฎีกาแล้วมีลักษณะเป็นการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายตามทฤษฎีอำเภอการณ์ที่มองว่าสังคมมีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วไปจนกฎหมายไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ทัน เมื่อเหตุการณ์ข้อเท็จจริงสังคมเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่อาจปรับปรุงแก้ไขกฎหมายนั้นได้ทัน ก็สามารถนำกฎหมายนั้นมาปรับใช้เพื่อดำรงความยุติธรรมในสังคมได้ กรณีดังกล่าวนี้จึงอาจยึดถือแนวคำตัดสินตามคำพิพากษาฎีกาที่ 887/2501 มาเป็นแนวทางปรับใช้กับการกระทำความผิดในการลักเงินดิจิทัลสกุลบิตคอยน์ว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้

คำสำคัญ : เงินดิจิทัล, ลักทรัพย์,

Abstract

There are legal issues with respect to stealing Bitcoin since a Bitcoin is a type of cryptocurrency with no physical form which is considered as an intangible asset. However, the Supreme Court confirmed Bitcoin's status as property according to Supreme Courts' decision (877/2501) whereby the Supreme Court's interpretation stated that the term of "property" as provided in Section 334 includes electricity. Therefore, whoever unlawfully abstracts electricity shall be found committing an offence of theft. When considering the interpretation of the Court, it is the interpretation of the intent which is the true purpose of the law according to the

objective theory “Social Changes as Causes of Legal Changes” which means that “When dispute arises, the matter is brought before the judiciary, which applies the rule of law principle to change either the existing custom or law. The decisions and precedents of the Supreme Court (877/2501) shall be applied in this case “Stealing Bitcoin shall be found committing an offence of theft”.

KEYWORDS : Cryptocurrency, Larceny

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว หนึ่งในเทคโนโลยีดังกล่าวได้แก่การก่อกำเนิดของเงินดิจิทัล (Cryptocurrency เป็นเงินตราอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกสร้างขึ้นในรูปแบบดิจิทัล ไม่ว่าจะบุคคลใดและอยู่ที่ใดในโลกสามารถใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวในการชำระค่าสินค้าหรือบริการได้ อันมีลักษณะเป็นการสากลโดยไม่ขึ้นกับสกุลเงินของประเทศใด ๆ สำหรับผู้เป็นเจ้าของเงินดังกล่าวนี้เมื่อจะทำธุรกรรมทางการเงินเพื่อชำระค่าสินค้าหรือบริการจะต้องทำการเข้ารหัสส่วนบุคคลที่ถูกกำหนดไว้เพื่อความปลอดภัยจากการถูกโจรกรรมจากผู้อื่น ปัจจุบันมีเงินในรูปแบบดิจิทัลอยู่หลายสกุลด้วยกัน เงินดิจิทัลที่ได้รับความนิยมสูงสุดได้แก่เงินสกุลบิตคอยน์ (Bitcoin ที่ถูกสร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2552 จนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในหลาย ๆ ประเทศ ส่งผลให้ค่าเงินบิตคอยน์เคยขึ้นไปในระดับสูงสุดในปี 2560 อยู่ที่ 19,783 ดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 600,000 บาท ต่อ 1 บิตคอยน์ [1] ในปัจจุบันมีรัฐบาลบางประเทศได้ยอมรับสถานะของเงินในรูปแบบดังกล่าวเช่นกรณีของรัฐบาลของประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลของประเทศสเปน ทั้งยังมีการให้บริการบิตคอยน์ผ่านตู้บิตคอยน์เอทีเอ็มปรากฏอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศถึง 3,218 เครื่อง แคนาดา 687 เครื่อง ออสเตรเลีย 267 เครื่อง สหราชอาณาจักร 247 เครื่อง และในประเทศไทยมีอยู่จำนวน 4 เครื่องโดยอยู่ในกรุงเทพฯ 2 เครื่อง ในภูเก็ต และเชียงใหม่จังหวัดละ 1 เครื่อง เพื่อให้บริการแก่ลูกค้าของบิตคอยน์ได้อย่างทั่วถึง[2] สำหรับประเทศไทยโดยธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศไม่ยอมรับสกุลเงินดิจิทัลดังกล่าวโดยให้ข้อมูลแก่บุคคลทั่วไปว่า บิตคอยน์เป็นเพียงหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่กำหนดไว้โดยคนกลุ่มหนึ่งเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนกับสินค้าและกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนกันเองโดยอาศัยระบบคอมพิวเตอร์เพื่อรองรับการจัดเก็บและการโอน และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่ามูลค่าของหน่วยข้อมูลดังกล่าวผันแปรไปตามความต้องการของผู้ที่ซื้อขายและอาจกลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความได้เมื่อไม่มีผู้ใดต้องการจึงไม่อาจถือว่าเป็นเงินที่สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย แต่ในการยอมรับทางด้านสังคมของประเทศไทยถือว่ามีผู้ให้การยอมรับการใช้เงินดิจิทัลสกุลบิตคอยน์มากยิ่งขึ้น ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต. ได้อนุญาตให้ผู้ประกอบการ 5 ราย ได้แก่ บริษัทบิตคอยน์ จำกัด บริษัท บิทคัพ ออนไลน์ จำกัด บริษัทแคชทูกอยน์ จำกัด

บริษัทสตาร์ทอัพ คอปอเรชัน จำกัด และบริษัท คอยน์ แอสเซท จำกัด เป็นผู้ประกอบการแลกเปลี่ยนเงินสกุลเงินดิจิทัลในประเทศไทย [3] และมีประชาชนกลุ่มหนึ่งใช้บิตคอยน์ในการทำธุรกรรมทางการเงิน และเริ่มเป็นที่แพร่หลายเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย แต่ในอีกด้านหนึ่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต. กลับอนุญาตให้เงินสกุลดิจิทัลเป็นสินทรัพย์ที่สามารถซื้อ ขาย แลกเปลี่ยนกันได้ภายใต้สกุลเงินที่ ก.ล.ต. กำหนดได้แก่ Bitcoin, Bitcoin Cash, Ethereum Classic, Litecoin, Ripple, และ Stella อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบิตคอยน์เป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องจัดเก็บไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เท่านั้น จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งเพราะเป็นสิ่งที่อาจถูกลักลอบโจรกรรมข้อมูลได้ และการลักลอบโจรกรรมข้อมูลดังกล่าวถือเป็นการลักข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินในทางกฎหมายชนิดหนึ่ง โดยเมื่อไม่นานมานี้ดังที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อต่าง ๆ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561 ว่า คู่รักชาวรัสเซียถูกกลุ่มคนร้ายสามคนบุกเข้าไปในห้องพักของผู้เสียหายคู่รักชาวรัสเซียทั้งสองคนที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตโดยได้ขโมยเอาทรัพย์สินหลายชนิดไปรวมทั้งขโมยบังคับให้ผู้เสียหายทั้งสองโอนเงินสกุลบิตคอยน์ให้แก่คนร้ายทั้งสามคนเป็นจำนวนกว่า 100,000 เหรียญสหรัฐ หรือกว่า 3,500,000 บาท การกระทำความผิดดังกล่าวเกิดปัญหาในทางกฎหมาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์” ซึ่งคำว่า “ทรัพย์” ณ ที่นี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 ได้บัญญัติหมายความถึง วัตถุมีรูปร่างเท่านั้น ซึ่งหากใช้หลักการตีความโดยเคร่งครัดในทางกฎหมายอาญาต้องถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นสกุลเงินบิตคอยน์ดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นทรัพย์ เพราะไม่เป็นวัตถุที่มีรูปร่าง การขโมยเอาทรัพย์สินไปไม่อาจถือว่าเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นอันจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาโดยมติของที่ประชุมใหญ่ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 ได้ตัดสินว่าการลักกระแสไฟฟ้า เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 หรือ 335 แล้วแต่กรณีได้ จนกระทั่งต่อมาในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12328/2558 ก็ยังคงยืนยันหลักการที่ว่า การลักกระแสไฟฟ้า ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าเป็นเพียงทรัพย์สิน ไม่ใช่ทรัพย์ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ ซึ่งจากแนวคำพิพากษาดังกล่าวเป็นการตีความของศาลฎีกาโดยขยายความหมายของคำว่าทรัพย์ซึ่งในทางกฎหมายมีความหมายเฉพาะวัตถุมีรูปร่างนั้นให้มีความหมายรวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย แต่ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5354/2539 ได้ตัดสินว่าการลักลอบดักคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ของผู้อื่นมาใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองเพื่อไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายโทรศัพท์หรือเสียน้อยลงนั้นซึ่งในความเป็นจริงสัญญาณโทรศัพท์เป็นวัตถุไม่มีรูปร่างดังเช่นกระแสไฟฟ้าเช่นกันแต่ศาลฎีกากลับตัดสินว่าไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาถึงข้อมูลในคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดว่า “ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์” หมายถึง ข้อมูลทุกอย่างที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ รวมทั้งชุดคำสั่งซึ่งหากอยู่ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ นอกจากนี้ยัง

หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ซึ่งบิทคอยน์นั้นถือว่าเป็นข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ และเมื่อพิจารณาตามความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 นั้น บิทคอยน์ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สิน กรณีจึงเกิดปัญหาในทางกฎหมายซึ่งหากเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกา 877/2501 และ 12328/2558 ที่ตัดสินว่ากระแสไฟฟ้าซึ่งไม่ใช่วัตถุที่มีรูปร่าง ผู้ที่ลักไปยังคงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ได้ การโจรกรรมข้อมูล หรือข่มขู่บังคับให้ผู้อื่นโอนเงินสกุลบิทคอยน์ให้แก่ตน การกระทำความผิดกล่าว จึงน่าจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สินได้เช่นกัน กรณีดังกล่าวนี้ยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้ตัดสินไว้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อหาช่องทางหรือแนวทางด้านกฎหมายมาใช้บังคับอย่างเหมาะสมต่อการกระทำความผิดในการโจรกรรมข้อมูลหรือข่มขู่ผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินดิจิทัลสกุลบิทคอยน์ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ในการตีความทางกฎหมาย
2. เพื่อศึกษาถึงคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์สิน
3. เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการโจรกรรม ข่มขู่เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินดิจิทัลสกุลบิทคอยน์ของผู้อื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้มีความเข้าใจถึงแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ในการนำมาใช้ตีความในความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์สินได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้กับการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์สินเงินดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม
3. เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการโจรกรรม ข่มขู่เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินดิจิทัล

ผลของการวิจัย

เงินสกุลดิจิทัลหรือที่เรียกกันในทางสากลว่า Cryptocurrency เป็นเงินอิเล็กทรอนิกส์สกุลเงินในรูปแบบดิจิทัล ถือเป็นเงินที่ไม่มีรูปร่างไม่สามารถจับต้องได้เช่นเหรียญหรือธนบัตรโดยทั่วไป โดยสามารถใช้ในการชำระหนี้แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการแทนเงินสดได้โดยไม่ขึ้นกับสกุลเงินใด ๆ ซึ่งวิธีการแลกเปลี่ยนในการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นจะต้องเข้ารหัสทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความปลอดภัยและป้องกันการปลอมแปลงด้วยการเข้ารหัสรายบุคคล [4] เงินสกุลดิจิทัลนี้ปัจจุบันมีอยู่หลายสกุล ได้แก่ บิทคอยน์ (Bitcoin อีเธอร์ียม (Ethereum ริปเปิล (Ripple โลท์คอยน์ (Litecoin สเตลลาร์ (Stellar เนมคอย (Namecoin แต่สกุลเงิน

ดิจิทัลที่เป็นที่นิยมและมีสัดส่วนการใช้มากกว่าร้อยละ 80 ในบรรดาสกุลเงินดิจิทัลทั้งหลายได้แก่ บิทคอยน์ เป็นเหตุให้คนจำนวนมากต้องการมีบิทคอยน์ไว้ในครอบครอง วิธีการได้มาซึ่งบิทคอยน์ซึ่งเป็นเงินดิจิทัลโดยชอบด้วยกฎหมายได้แก่การแก้สมการทางคณิตศาสตร์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือที่เรียกว่าการขุดบิทคอยน์ การได้มาจากการซื้อขายสินค้าหรือบริการ การซื้อบิทคอยน์ด้วยเงินสด และเนื่องจากบิทคอยน์เป็นสกุลเงินดิจิทัลที่มีข้อเสียคือบิทคอยน์ดำรงคงอยู่ภายใต้ระบบคอมพิวเตอร์ตามโปรแกรมที่ตั้งไว้แต่แรกจากองค์กรหลาย ๆ องค์กรที่ร่วมกันสร้างขึ้นโดยไม่มีคนกลางในการทำหน้าที่บริหารบิทคอยน์จึงขาดวิธีการป้องกันการจารกรรมข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์ ทั้งการทำธุรกรรมทางการเงินในระบบบิทคอยน์ไม่จำเป็นต้องระบุตัวตนเจ้าของบัญชี ไม่ถูกบังคับให้แสดงข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อระบบตัวตนก่อนทำธุรกรรมเหมือนกับสถาบันการเงินทั้งบิทคอยน์ไม่อาจถูกอายัดหรือยับยั้งการทำบัญชีเหมือนตั้งธนาคารได้ตั้งนั้นจึงเป็นเหตุให้เกิดการจารกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งบิทคอยน์ได้ [5] แต่เนื่องจากบิทคอยน์ซึ่งเป็นสกุลเงินดิจิทัลถือเป็นสิ่งที่ไม่มีการรูปร่างซึ่งถ้าหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน” หมายความว่าวัตถุมีรูปร่างกรณีจึงมีปัญหาว่า หากมีการลักเอาไปซึ่งบิทคอยน์จากผู้อื่น จะเป็นความผิดฐานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์” หรือไม่ เพราะคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ความหมายเฉพาะวัตถุที่มีรูปร่างเท่านั้น ทั้งการตีความกฎหมายอาญาโดยหลักทั่วไปเมื่อเป็นกฎหมายที่มีโทษในทางอาญาแก่บุคคลจึงต้องตีความโดยเคร่งครัด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากคำตัดสินของศาลฎีกาที่ตัดสินโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 การลักกระแสไฟฟ้าย่อมเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาข้อหาลักทรัพย์ได้ เพราะแม้กระแสไฟฟ้าจะเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง แต่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีราคาและถือเอาได้ ต่อมาได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1880/2542 ได้ตัดสินยืนตามแนวคำพิพากษาดังกล่าวว่าการลักกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ โดยได้อธิบายฎีกาของจำเลยว่าจำเลยเพียงแต่แย่งใช้คลื่นสัญญาณโทรศัพท์เท่านั้นจึงไม่อาจเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ให้เหตุผลว่า คำว่า “โทรศัพท์” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนอธิบายว่า โทรศัพท์เป็นวิธีแปลงเสียงพูดให้เป็นกระแสไฟฟ้าแล้วส่งกระแสไฟฟ้าให้กลับเป็นเสียงพูดอีกครั้งหนึ่ง สัญญาณโทรศัพท์จึงเป็นกระแสไฟฟ้าที่แปลงมาจากเสียงพูดเคลื่อนที่ไปตามสายลวดตัวนำจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง การที่จำเลยลักเอาสัญญาณโทรศัพท์จากตู้โทรศัพท์แห่งประเทศไทยไปใช้เพื่อประโยชน์ของจำเลยโดยทุจริต จึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ และได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาอื่น ๆ เช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2286/2545 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12328/58 ได้ตัดสินไปในทำนองเดียวกัน

อย่างไรก็ตามมีปัญหาในทางทฤษฎีว่าการลักบิทคอยน์ซึ่งเป็นข้อมูลดิจิทัลอันเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีรูปร่างคล้ายกับกระแสไฟฟ้า การเอาไปซึ่งบิทคอยน์ของผู้อื่นซึ่งเป็นข้อมูลที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์จะถือว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ได้ด้วยหรือไม่นั้นกรณีดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5161/2547 ซึ่งได้วินิจฉัยว่า “ข้อมูล” ตามพจนานุกรม

หมายความว่าข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นหลักฐานหาความจริงหรือการคำนวณ ส่วน “ข้อเท็จจริง” หมายความว่า ข้อความหรือเหตุแห่งที่เป็นมาหรือที่เป็นอยู่จริง ข้อความหรือเหตุการณ์ที่ต้องวินิจฉัยว่าเท็จหรือจริง ซึ่งศาลได้วินิจฉัยว่า ข้อมูลที่จำเลยได้คัดลอกไปจากแผ่นบันทึกข้อมูลในคอมพิวเตอร์ของโจทก์นั้นไม่ถือว่าข้อมูลที่จำเลยเอาไปเป็นวัตถุรูปร่างสำหรับแสดงตัวอักษร ภาพ แผนผัง หรือตราสาร แต่เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดความหมายของข้อมูลออกจากแผ่นบันทึกข้อมูลเปล่าโดยอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้หากพิจารณาถึงหลักการตีความในทางกฎหมายเพื่อค้นหาความหมายของถ้อยคำที่แท้จริงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยการตีความกฎหมายมีมาตั้งแต่สมัยโรมันโบราณนับแต่มีประมวลกฎหมายจัสติเนียนราวศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมา การใช้และการตีความกฎหมายจึงได้บังเกิดขึ้นพร้อมกับการมีกฎหมายแต่การตีความกฎหมายยังไม่เป็นระบบระเบียบเท่าใด ต่อมาการใช้และการตีความกฎหมายในสมัยกลางในราวศตวรรษที่ 11 จนถึงราวศตวรรษที่ 18 โดยในตอนต้นของสมัยกลางการใช้และการตีความกฎหมายได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายศาสนา โดยการเรียนการสอนกฎหมายการใช้และการตีความในช่วงต้นดังกล่าวอาศัย “หลักความเป็นธรรม” ในการตีความ และเริ่มเป็นระบบระเบียบชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อการใช้และการตีความกฎหมายเข้าสู่ในช่วงศตวรรษที่ 19 การใช้และการตีความกฎหมายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแบ่งแยกอำนาจในการใช้กฎหมายออกจากการตีความกฎหมาย ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การใช้และการตีความกฎหมายโดยแท้ (authetische interpretation เป็นการใช้และการตีความกฎหมายโดยผู้ร่างกฎหมาย กับ การใช้และการตีความกฎหมายตามจารีตประเพณี (Usuale oder gewohnheitsmaBig interpretation คือการใช้และการตีความกฎหมายโดยศาลตามจารีตประเพณีที่มีมาแต่เดิม และการใช้และการตีความกฎหมายตามหลักกฎหมาย (doktrinale interpretation คือการใช้และการตีความกฎหมายตามหลักกฎหมาย ซึ่งเป็นการใช้และการตีความกฎหมายของฝ่ายวิชาการ [6] จนกระทั่งในปัจจุบันสามารถกำหนดหลักการตีความกฎหมายได้ 2 ส่วน ส่วนแรกได้แก่ การตีความกฎหมายทั่วไป ซึ่งพิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือการตีความตามตัวอักษร และการตีความตามเจตนารมณ์ ส่วนที่สองได้แก่ การตีความกฎหมายพิเศษ (กฎหมายอาญา พิจารณาได้เป็น 2 กรณีคือกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด และกฎหมายอาญาจะตีความเพื่อเป็นการลงโทษหรือเพิ่มโทษให้หนักขึ้นไม่ได้

สำหรับการอุดช่องว่างของกฎหมาย ถึงแม้จะมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างรอบคอบแล้ว แต่หลายครั้งที่กฎหมายนั้นอาจมองไม่เห็นถึงเหตุการณ์ เรื่องราวหรือข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นในเวลาต่อมาซึ่งอาจเป็นเรื่องเหนือความคาดคิดของผู้ร่างกฎหมาย หรืออาจเป็นเรื่องที่ผู้ร่างกฎหมายเห็นถึงช่องว่างของกฎหมายนั้น แต่เห็นว่าช่องว่างทางกฎหมายนั้นยังเป็นที่ถกเถียงกันไม่ยุติและเห็นว่าไม่ควรบัญญัติกฎหมายให้ตายตัวจึงปล่อยให้รอให้มีการพัฒนากฎหมายในเรื่องนั้นจนเป็นที่ยุติเสียก่อน แต่เนื่องจากในทางอาญายึดหลักที่ว่าการที่จะลงโทษบุคคลใดจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดจึงจะลงโทษได้ ตามหลักสุภาษิตในทางกฎหมายอาญาที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ” ดังนั้น หากเกิดช่องว่างในทาง

กฎหมายอาญาขึ้น จะต้องถือว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด จึงมีผลเสมือนว่าไม่มีการอุดช่องว่างในทางกฎหมายอาญา [7]

เมื่อพิจารณาถึงการลักเงินดิจิทัลในสกุลบิตคอยน์ ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา 334 ประกอบการตีความกฎหมาย และการอุดช่องว่างทางกฎหมาย ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับกรณีที่ว่าเงินในสกุลดิจิทัลอยู่ในความหมายของคำว่า “ทรัพย์” ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ซึ่งเมื่อมีการลักเอาไปจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่ พบว่า การตัดสินคดีตามที่ประชุมใหญ่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 ที่ตัดสินว่าการที่จำเลยที่ 1 ได้ต่อพวงสายไฟจากในบ้านของจำเลยที่ 1 เข้ากับสายเมนของการไฟฟ้ากรุงเทพมหานครเพื่อให้เกิดแสงสว่างเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ได้ และทำให้เกิดคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นคดีลักคลื่นสัญญาณโทรศัพท์ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1880/2542 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2286/2545 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12328/58 ได้ถือตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 โดยตัดสินไปในทำนองเดียวกับการลักกระแสไฟฟ้า แม้ไม่ใช่ทรัพย์ เพราะไม่ใช่วัตถุมีรูปร่างดังเช่นที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 แต่ศาลฎีกาเห็นว่ากระแสไฟฟ้าเป็นสิ่งที่มิราคา และถือเอาได้ การเอาไปย่อมเป็นความผิดตามกฎหมายนั้น เห็นว่า แม้การอุดช่องว่างในทางกฎหมายอาญาไม่อาจนำหลักการอุดช่องว่างในทางกฎหมายแพ่งตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 4 ในเรื่องการนำหลักกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาใช้บังคับได้ ทั้งประมวลกฎหมายอาญามีหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายว่า ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ไม่มีโทษก็ตาม แต่การที่ศาลฎีกายังคงตัดสินลงโทษจำเลยว่าการลักกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้นั้นเนื่องจากการตัดสินเพื่อสร้างความเป็นธรรมขึ้นในสังคมโดยยึดถือหลักความถูกต้องเป็นธรรมเพื่อสร้างความสะดวกในสังคมขึ้นเป็นหลักเหนือสิ่งที่เรียกว่าบทบัญญัติทางกฎหมาย ทั้งความในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นในศาลฎีกาหลายคดี เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่าการลักกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ด้วยนั้นเพราะมิเช่นนั้น ศาลจึงจำเป็นต้องตัดสินโดยถือว่ากระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์ที่ถูกลักเอาไปอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ และเมื่อยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะจึงถือได้ว่าเป็นการตัดสินเพื่อสร้างความเป็นธรรมเฉพาะเรื่อง ทั้งนี้เพราะถือว่าศาลเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างหลักกฎหมาย คำตัดสินของศาลในลักษณะหรือรูปแบบเดียวกันหลายคดีย่อมผลักดันให้ฝ่ายนิติบัญญัติ บัญญัติกฎหมายขึ้นบังคับใช้อันเป็นการอุดช่องว่างทางกฎหมายอาญาที่ไม่ขัดต่อหลักการอุดช่องว่างทางด้านกฎหมายอาญาได้ประการหนึ่ง แม้ในทางวิทยาศาสตร์จะมองว่าไฟฟ้าเป็นเพียงพลังงานที่ไม่ใช่วัตถุอันมีรูปร่าง การเอากระแสไฟฟ้าไปใช้เป็นเพียงการลักลอกเอาคลื่นสัญญาณของผู้อื่นไปโดยที่ผู้อื่นหรือเจ้าของกระแสไฟฟ้ายังคงใช้กระแสไฟฟ้าหรือคลื่นสัญญาณของตนได้โดยปกตินั้น กรณีดังกล่าวนี้เมื่อเป็นการพิจารณาในข้อกฎหมายต้องมองในแง่กฎหมาย ซึ่งกระแสไฟฟ้าถือเป็นสิ่งที่ผลิตขึ้น ตรวจวัดด้วยมาตรวัดและเอาไปได้เพราะวัตถุประสงคในการจำกัดความในทางวิทยาศาสตร์ต่างกับกฎหมายและย่อมส่งผลไม่เหมือนกัน แม้ในทางวิทยาศาสตร์ถือว่าไม่มีรูปร่าง แต่ในทางกฎหมายย่อมเห็นได้ว่าการร่างประมวลกฎหมาย

อาญามาตรา 334 นั้น มีความต้องการให้มีความหมายครอบคลุมถึงกรณีของการลักกระแสรหัสไฟฟ้าด้วย [8] หากได้พิจารณาถึงการร่างกฎหมายฉบับดั้งเดิมคือตามประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่ใช้บังคับมาก่อนหน้านี้ กรณีดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาถึงการตีความตามกฎหมายทั่วไปถือว่าเป็นการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เมื่อได้นำมาประยุกต์ใช้ในการตีความตามกฎหมายอาญาที่มุ่งควบคุมการกระทำความผิดลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งเมื่อเทียบกับทฤษฎีการตีความตามเจตนารมณ์ตามอำเภอการณ ที่มองว่าแม้บัญญัติกฎหมายไว้อย่างหนึ่งแต่เมื่อบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ย่อมนำกฎหมายนั้นมาปรับใช้ได้ ทั้งหากศาลฎีกาจะยกฟ้องปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไปโดยให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมถือเป็นการปล่อยให้คนผิดลอยนวล อาจส่งเสริมให้มีการกระทำความผิดลักษณะดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นอันเป็นการทำร้ายซ้ำเติมสังคมไปโดยปริยาย กรณีดังกล่าวหากนำมาพิจารณากรณีการลักเงินดิจิทัลสกุลบิทคอยน์ตามที่เป็นข่าวที่เกิดขึ้นที่จังหวัดภูเก็ตเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561 โดยคู่รักชาวรัสเซียถูกกลุ่มคนร้ายสามคนบุกเข้าไปในห้องพักให้ผู้เสียหายทั้งสองโอนเงินสกุลบิทคอยน์ให้แก่คนร้ายทั้งสามคนเป็นจำนวนกว่า 100,000 เหรียญสหรัฐ ซึ่งข้อมูลดิจิทัลมีลักษณะที่คล้ายกับกระแสรหัสไฟฟ้าคือเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง แต่ถือว่ามีค่าและถือเอาได้ แม้จะมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาในคำพิพากษาที่ 5161/2547 ว่าข้อมูลในคอมพิวเตอร์ไม่ถือเป็นทรัพย์สิน การที่จำเลยคัดลอกข้อมูลไปจึงไม่อาจเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของการกระทำความผิดของจำเลยปรากฏว่าจำเลยได้ทำการคัดลอกข้อมูลไปจากเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ในมาตรา 4 กำหนดนิยามศัพท์คำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเงินดิจิทัลสกุลบิทคอยน์ มีลักษณะที่มีคุณค่ามากกว่าการเป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ เพราะไม่สามารถคัดลอกข้อมูลเอาไปในลักษณะที่เป็นการทำซ้ำได้ แต่ต้องเป็นการเอาไปในลักษณะที่เป็นการตัดกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของไปโดยสิ้นเชิง บิทคอยน์จึงมีเอกลักษณ์เฉพาะมากกว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยทั่วไปในรูปแบบของโทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร ที่เมื่อมีการคัดลอกไปแล้วผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นยังสามารถทำซ้ำขึ้นมาใหม่ได้ ซึ่งเมื่อได้นำแนวทางในคำพิพากษาศาลฎีกาต่าง ๆ ที่ตัดสินว่าไฟฟ้าถือเป็นทรัพย์สินที่เมื่อมีการลักไปแล้วย่อมเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 มาปรับใช้แก่กรณีของการลักเงินดิจิทัลสกุลบิทคอยน์นั้น จะเห็นว่าเป็นกรณีที่มีปัญหาในทำนองเดียวกันว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิด แต่เมื่อเงินดิจิทัลเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง แต่ถือว่ามีราคาและถือเอาเป็นเจ้าของได้ เมื่อลักษณะการเอาไปของผู้กระทำความผิดที่เป็นข่าวนั้นมีลักษณะเป็นการเอาไปด้วยเจตนาคัดกรรมสิทธิ์จากเจ้าของเดิม โดยมีเจตนาทุจริต ศาลย่อมใช้หลักความยุติธรรมเฉพาะเรื่อง โดยตีความการลักเงินดิจิทัลสกุลบิทคอยน์ ให้มีความผิดฐานลักทรัพย์เช่นเดียวกันกับการลักกระแสรหัสไฟฟ้าเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดฐานลักทรัพย์ของผู้อื่นตามประมวล

กฎหมายอาญามาตรา 334 ได้ซึ่งถือเป็นคุณธรรมในทางกฎหมายในการดำรงไว้ซึ่งความถูกต้องเป็นธรรมมากกว่าการยึดถือตัวบทกฎหมายหรือข้อบกพร่องทางกฎหมายโดยอ้างว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วยกฟ้องปล่อยผู้กระทำความผิดไป

บทสรุป

ด้วยในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนบทบัญญัติทางกฎหมายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทัน ดังเช่นกรณีของการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์.....” ซึ่งคำว่า “ทรัพย์” ณ ที่นี้ หมายถึงวัตถุมีรูปร่าง ดังนั้นการเอาไปซึ่งทรัพย์ของผู้อื่น ทรัพย์นั้นจะต้องมีรูปร่างจึงจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามบทบัญญัติทางกฎหมายดังกล่าวได้ แต่เมื่อเกิดกรณีการลักกระแสไฟฟ้าขึ้นซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่รูปร่าง ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ได้เคยตัดสินไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 ว่าการลักกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ได้ แม้ในคดีอาญาต้องใช้หลักการตีความโดยเคร่งครัดโดยจะขยายความหรือตีความเพื่อลงโทษหรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ ทั้งจะนำหลักเกณฑ์การอุดช่องว่างทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 4 วรรคสองมาใช้บังคับย่อมไม่สามารถกระทำได้ เพราะในทางอาญาต้องยึดหลักว่าบุคคลจะต้องรับโทษใดจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้ง แต่อย่างไรก็ตามการที่ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ได้ตัดสินให้การลักกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้นั้นด้วยเหตุที่ว่า กฎหมายอาจผันแปรไปตามบริบทความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงของสังคม เมื่อเกิดกรณีการลักกระแสไฟฟ้าขึ้นศาลฎีกาจึงได้ใช้หลักการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายตามทฤษฎีอำเภอการณ์ตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่กฎหมายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อลักษณะรูปแบบการกระทำความผิดที่เปลี่ยนไป โดยตีความว่าคำว่า “ทรัพย์” รวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย และการลักเอากระแสไฟฟ้าของผู้อื่นไปโดยทุจริตย่อมเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ ซึ่งเมื่อมีกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักเงินดิจิตอลสกุลบิตคอยน์เป็นคดีมาสู่ศาลกรณีดังกล่าว และไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง กรณีย่อมถือได้ว่าการลักเงินดิจิตอลซึ่งเป็นทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างย่อมเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาได้เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาโดยเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับการลักเงินดิจิตอลให้เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้
2. ควรกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการลักเงินดิจิตอลให้เป็นความผิดเกี่ยวกับอาญาแผ่นดินที่ไม่สามารถยอมความได้

3. ระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมาย ศาลฎีกาควรนำหลักเกณฑ์การตัดสินตามคำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501 มาเป็นแนวทางในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักเงินดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- [1] พิมพ์ธัญญา ฮ่องเสนาะ, บิทคอยน์ (Bitcoin สกุลเงินเสมือนจริงในอนาคต. เอกสารวิชาการ Academic Focus สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, มีนาคม 2561
- [2] จิรายุส ทรัพย์ศรีโสภา, 4 เทรนด์บิทคอยน์ในปี 2019, ที่มา <https://www.marketingoops.com/exclusive/insider-exclusive/bitcoin-trends-2019/>
- [3] จิระบุญ นาคทอง, ก.ล.ต. เปิดเผยแพร่รายชื่อผู้ให้บริการคริปโต 7 ราย, ที่มา <https://siamblockchain.com/2018/08/15/thai-sec-unviels-names-of-the-crypto-businesses/>
- [4] ศิริชนก วิริยเกื้อกุล, (5 พฤศจิกายน 2562. สกุลเงินดิจิทัลกับความผิดฐานลักทรัพย์ [Online]. แหล่งที่มา <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-010.pdf>
- [5] อภินพ อติบูลย์สิน, “บิทคอยน์ (Bitcoin : ความท้าทายในการกำกับดูแลนวัตกรรมเงินเสมือน,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 43} ฉบับที่ 3, หน้า 692 – 701, 2557.
- [6] มานิต วงศ์เสรี, “นิติวิธี การใช้และการตีความกฎหมาย : ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายไทยและระบบกฎหมายเยอรมัน,” กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562.
- [7] มานิต จุมปา, “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย,” พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- [8] ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, “คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและภาคลหุโทษ,” พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.